

IgNobel-díjak a Vízöntő jegyében

2023. szeptember 14-én 33. alkalommal adták át a mulatságos tudományos eredményeket elismerő IgNobel-díjakat. A ceremónia sorozatban negyedszer volt online formában, felvétele megtekinthető a YouTube-on

(<https://www.youtube.com/watch?v=P9UQi0ORXv4>).

Az esemény központi témája a **víz** volt. A 24/7 előadások, amelyek 24 másodpercig tartottak, majd hétszavas, közérthető összefoglaló zárta le őket, ezúttal ennek a kémiai szempontból rendkívül különleges folyadéknak a tulajdonságairól szóltak a következő címekkel: Víz az emberi szervezetben, Hidrodinamika, Vízben szaladó gekkók, Közepes sűrűségű amorf jég.

Ugyancsak a szokások közé tartozik minden évben egy mini-opera ősbemutatója, amely az egyetlen bemutató is marad a zenetörténelemben. 2023-ban ez „a hol volt, hol nem volt” népmesei kategóriába költözött át, mert voltak ugyan operazénre emlékeztető, vízzel is kapcsolatos dalok, de ezek nem adtak összefüggő cselekményt. A változás egyik oka az lehetett, hogy a mini-operákban hosszú éveken át főszerepet játszó Maria Ferrante ezúttal nem volt a közreműködők között.

A díjakat a szokások szerint Nobel-díjas tudósok adták át: Frances Arnold (kémia, 2018), Marty Chalfie (kémia, 2008), Peter Doherty (élettan vagy orvostudomány, 1996), Esther Duflo (közgazdaság, 2019), Jerry Friedman (fizika, 1990), Wolfgang Ketterle (fizika, 2001), Eric Maskin (közgazdaságtan, 2007), Ardem Patapoutian (élettan vagy orvostudomány, 2021), Al Roth (közgazdaságtan, 2012), Rich Roberts (élettan vagy orvostudomány, 1993), Barry Sharpless (kémia, 2001 és 2022).

Kémiai díjat az utóbbi időben nagyjából minden második évben adnak ki. 2022-ben nem volt ilyen, s aki 2023-ra számított rá, annak nem kellett csalódnia. A díj hivatalos megnevezése „Kémia és geológia” lett, az elismert eredmény pedig annak a magyarázata, hogy sok tudós miért szeret köveket megnyalni (nemcsak halitkristályokról van szó). A díjazott kutató a lengyel Jan Zalasiewicz, aki eredményeit a *Paleontological Association Newsletter* 2017-es novemberi számában publikálta „Eating Fossils” címmel.

A kilenc további elismert eredmény:

- Irodalom: Chris Moulin, Nicole Bell, Merita Turunen, Arina Baharin és Akira O'Connor annak tanulmányozásáért, hogy mit éreznek az emberek akkor, ha egy szót nagyon-nagyon-nagyon-nagyon-nagyon-nagyon-nagyon sokszor ismételnék meg (*Memory*, 2021, Vol. 29, p. 933).
- Gépészmérnöki tudomány: Te Faye Yap, Zhen Liu, Anoop Rajappan, Trevor Shimokusu és Daniel Preston döglött pókok fogóként való újrahasznosításáért (*Advanced Science*, 2022, Vol. 9, No. 2201174).
- Közegészségügy: Seung-min Park a Stanford-vécé feltalálásáért, amely több különböző analízismódszer együttes alkalmazásával, a helyszínen elemzi az emberi vizelet és széklet összetételét, és az eredményeket az interneten keresztül adatbázisokban is rögzíti (*Nature Biomedical Engineering*, 2020, Vol. 4, p. 624).
- Kommunikáció: María José Torres-Prioris, Diana López-Barroso, Estela Càmara, Sol Fittipaldi, Lucas Sedeño, Agustín

Ibáñez, Marcelo Berthier és Adolfo García olyan emberek mentális folyamatainak vizsgálatáért, akik gyakorlottak a visszafelé beszélésben (*Scientific Reports*, 2020, Vol. 10, No. 10621).

- Orvostudomány: Christine Pham, Bobak Hedayati, Kiana Hashemi, Ella Csuka, Tiana Mamaghani, Margit Juhasz, Jamie Wikenheiser és Natasha Mesinkovska, akik holttesteken végzett vizsgálatokkal döntöttek el, hogy egy ember két orrlyukában ugyanolyan számú szőrszál van-e (*International Journal of Dermatology*, 2022, Vol. 61, p. e456).
- Táplálkozástudomány: Homei Miyashita és Hiromi Nakamura annak tanulmányozásáért, hogy az evőpálcikákba és szívószálakba vezetett elektromos áram hogyan változtatja meg az ételek és italok ízét (*Proceedings of the 2nd Augmented Human International Conference*, 2011, No. 34).
- Oktatástudomány: Katy Tam, Cyanea Poon, Victoria Hui, Wijnand van Tilburg, Christy Wong, Vivian Kwong, Gigi Yuen és Christian Chan a diákok és tanárok unalomérzetének részletes tanulmányozásáért (*British Journal of Educational Psychology*, 2020, Vol. 90, p. 124).
- Pszichológia: Stanley Milgram, Leonard Bickman és Lawrence Berkowitz annak kísérleti tanulmányozásáért, hogy az utcai járókelők közül hányan néznek felfelé annak hatására, ha valakit felfelé nézni látnak (*Journal of Personality and Social Psychology*, 1969, Vol. 13, p. 79).
- Fizika: Bieito Fernández Castro, Marian Peña, Enrique Nogueira, Miguel Gilcoto, Esperanza Broullón, Antonio Comeasa, Damien Bouffard, Alberto C. Naveira Garabato és Beatriz Mouriño-Carballido a szardellák szexuális tevékenysége és az óceánvíz keveredése közötti kapcsolat felismeréséért (*Nature Geoscience*, 2022, Vol. 15, p. 287).

2024-ben a díjátadás visszatér a Covid előtti, személyes rendezvényformátumhoz. A helyszín viszont nem lesz a régi: a korábban szokásos, mintegy 1000 fős Sanders Theater helyett az idén szeptember 12-én este a Massachusetts Institute of Technology (MIT) 425 ülőhelyes, népszerű 10–250 előadóterme ad majd ott-hont a ceremóniának.

Lente Gábor